

JANUARIE
1923

OPGANG

DRIEMAANDELIKS JEUGDTIJDSCRIFT VOOR
KUNST, WETENSCHAP EN ARBEIDERSBEWEGING

REDAKTEUR: KOOS VORRINK

2^E JAARGANG
No. 1

UITGAVE VAN DE CENTRALE VAN ARBEIDERSJEUGDVERENIGINGEN — (A. J. C.)
ABONNEMENTSPRIJS f 1.25 PER JAAR - LOSSE NUMMERS f 0.40
ADRES VAN REDAKTIE EN ADMINISTRATIE: REGULIERSGRACHT 78^{II} AMSTERDAM - TEL. C. 691

NEDERLANDSE LANDSCHAPPEN. TWEENTE EN DE SALLANDSE HEUVELS.

DOOR AUG. REITSMA.

ONDER het vele verdienstelijke werk, dat door de A. N. W. B. (Algemene Nederlandse Wielerbond) is verricht, moet zeker wel genoemd worden het onvermoeid streven van deze vereniging, om bij de Nederlanders belangstelling op te wekken voor het schone en merkwaardige van hun eigen land.

De meeste Nederlanders kennen hun land niet; kennen niet de heerlijke rust van onze stille bossen en verre heidevelden; zij weten niets van de rijke weelde onzer milde akkers en malse weiden; zij hebben nooit de wondere bekoring gevoeld, die er uitgaat van ons schilderachtig waterland en onze mooie, oude steden.

Het was de A. N. W. B., die ons hier de weg wees, die de aardigste hoekjes wist op te sporen en door de uitgave van voortreffelijke boekjes, vol kostelijke gegevens ons het reizen en trekken zo buitengewoon gemakkelijk heeft gemaakt.

Toch bereikt deze Bond nog maar een betrekkelijk klein deel van het publiek. Voor verreweg de meeste arbeiders b.v. is al dit mooie en interessante een gesloten boek gebleven. En juist bij hen, vooral bij de arbeidende jeugd, zien wij de laatste tijd, dank zij ook het werken der A. J. C., de lust tot reizen ontwakken.

Het doel van dit artikel en enkele, die nog zullen volgen, is iets mee te delen over het schone en merkwaardige van ons land. Als dan de lust tot zwerven over onze jonge arbeiders vaardig wordt, weten zij, waarheen ze hun schreden kunnen richten. Eerst dan kan 't reizen worden: een ontwikkelend genot.

Wat nu het eerst te kiezen?

Het onbekende heeft, voor jonge mensen vooral, de grootste bekoring. Laten wij dus het eerst iets vertellen van een streek, die als toeristenoord pas in de laatste tijd naam begint te krijgen en waar nog uit het verleden gebruiken en overleveringen zijn bewaard, die voor fantastiese jonge geesten altijd iets aantrekkeliks hebben.

Het eerst dus naar Twente!

Ik ben er zeker van dat die naam bij de meesten een zeer vage en verwarde voorstelling opwekt. „Is dat niet de buurt van Hengelo en Enschede?” zal men zich afvragen. „Veel fabrieken, is 't niet? En verder zand en heide. Een land, waarachter geen land meer ligt.”

Ja, zo was Twente.

In een reisverhaal uit 1644 lezen we: „Slechtere wegen kan men zich niet voorstellen. Het land is weinig bebouwd, wild en woest en bedekt met stilstaande waterpoelen en moerassen..... De helft van de tijd moesten we baggeren door holle wegen, waarin onze paarden meer zwommen dan liepen, de reiswagens werden omgeworpen en de inhoud van boven tot onder bevuild en nat. 's Avonds kwamen wij in miserabele herbergen aan, waar men door de koestal moest binnengaan.”

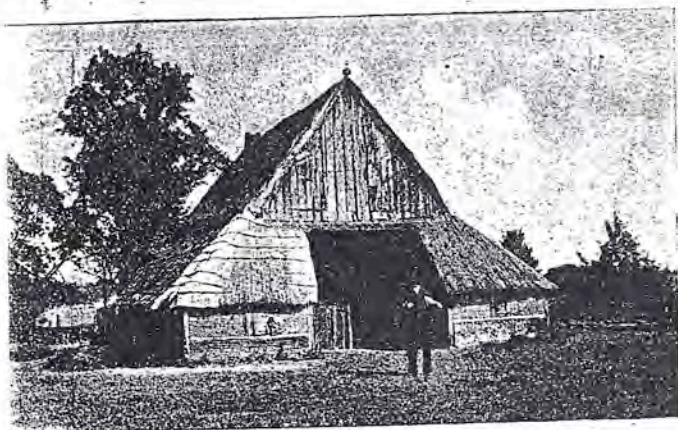
De Amsterdamse koopman Willem de Clercq, die in 1812 en 1813 in Twente reisde, schrijft, dat hij bij Rijssen het riviertje de Regge, in een wagen zittend, moest doorwaden en hij noemt dit dorp „het ellendigste dorp, dat ik ooit gezien heb.” Van Wierden getuigt hij, dat de huizen er van betere ruiten voorzien zijn dan te Rijssen.

Geen land dus dat uitlokt tot zwerven en trekken! Vooral als men bedenkt, dat het toen nog niet zo lang was geleden, dat Hutten-Klaas met zijn vrouw en zonen in de buurt van Delden door moord en diefstal aan de kost kwam.

Maar in de laatste vijftig jaar is veel veranderd en dezelfde Amsterdammer, Willem de Clercq, is een der mannen geweest, die daarbij een niet onbelangrijke rol heeft gespeeld.

Toen hij in 1832 weer eens met enige familieleden een reisje door Twente maakte, ontmoette hij in een logement te Hengelo, waar men van paarden wisselde, een jonge vreemdeling, die ijverig papieren en tekeningen zat te bestuderen. Het was een Engelsman, Thomas Ainsworth, de zoon van een groot fabrikant, wiens zaken echter waren achteruitgegaan. De Clercq raakte met de jongeman in gesprek en vernam, dat deze van plan was, zijn geluk in Duitsland te beproeven. Hun onderhoud liep ook over de toenmalige Nederlandse nijverheid. De Clercq had daar belang bij. Als directeur der Nederlandse Handelsmaatschappij, die de handel met Indië vrijwel geheel beheerste, zocht hij naar een goede gelegenheid om een fabriek te stichten, die katoenen stoffen kon leveren, welke men de Indiërs kon verkopen.

Ainsworth meende, dat Twente daarvoor de meest geschikte streek was. De bewoners hadden zich sinds onheugelijke tijden bezig gehouden met het weven van linnen, waarvoor het vlas, dat zij verbouwden, de grondstof leverde. Zij waren dus enigszins met het vak op de

Twentse boerenwoning.

hoogte. Bovendien leefden ze uiterst eenvoudig, bijna armoedig. Zij zouden met een laag loon genoeg nemen. Hier was winst te behalen. Hier was concurrentie met 't buitenland mogelijk.

Het resultaat van dit gesprek was, dat in Goor een weefschool werd opgericht onder leiding van Ainsworth. En een grote omkeer bracht deze daad in de Twentse nijverheid. Sedert heeft ze zich met buitengewone snelheid ontwikkeld. Met de groei der industrie nam ook het verkeer toe. Kanalen werden gegraven, spoorwegen aangelegd en daarmee trad deze achterlijke hoek uit zijn isolement naar voren en kreeg deel aan het moderne leven.

De kleine fabrieken werden geweldige inrichtingen, de eigenaars machtige industrieelen en de arbeiders, eerst half boer, half arbeider, onontwikkeld en gedwee, werden een klassebewust proletariaat, dat voor zijn belangen en rechten opkwam, dat sterke organisaties bouwde en er in slaagde reeds in 1897 een socialist naar de Tweede Kamer af te vaardigen.

Het zou zeker interessant zijn de ontwikkeling van dit industriegebied eens uitvoerig na te gaan, maar dat gaat buiten het bestek van dit artikeltje. Wij keren de fabriek de rug toe en nemen stok en ransel op om van Twentes natuurschoon te genieten, van zijn bossen en heide, zijn heuvels en beekjes en lachende korenvelden.

Die Twentse grond is sinds overoude tijden in het bezit van adellijke geslachten, machtige heren, ééns vazallen van de Utrechtse bisschop, maar die er niet tegen opzagen hun leenheer te bestrijden, ja zelfs gevangen te nemen. Vanuit hun sterke kastelen beheersten zij het omliggende land en nog is hun macht over de boerenbevolking groot. Maar van die trotse burchten, die met hun geweldige muren en geduchte torens belegeringen konden doorstaan is niet veel meer over. De meeste zijn gesloopt en vervangen door deftige landhuizen. Enkele vertonen nog het feodale karakter, zo het Weldam bij Goor, waar een paar oude kanonnen op het slotplein ook nog aan vroegere krijgstoerusting herinneren en vooral het kasteel Twickel maakt een statige indruk. Maar de prachtige tuinen, die dit laatste gebouw omgeven, de schitterende oranjerie vol vreemde gewassen, doen ons eerder denken aan een Frans slot uit de 18e eeuw, waar gepoederde heren en zwierige gekapte edelvrouwen vol gratie zich bewegen, dan aan een grimmige burcht, waar een onversaagd ridder zijn vijanden kloekmoedig het hoofd biedt en na de overwinning zijn tegenstanders in sombere kerkers doet zuchten.

Prachtige bossen omgeven deze kastelen. Die van Twinckel zijn misschien wel de mooiste, maar ook die van 't Nijenhuis bij Diepenheim zijn een bezoek meer dan waard. Hier woonde in het begin der vorige eeuw

Rutger Jan Schimmelpenninck, van 1805 tot 1806 Raadpensionaris.

Meer noordwaarts in de buurt van Oldenzaal zijn de grote goederen vooral in het bezit gekomen van Twentse fabrikanten en Hollandse kooplieden. De omgeving is ook hier schitterend. Vooral de Lutte bij Oldenzaal is in de laatste jaren een zeer geliefd plekje geworden voor vele toeristen. Men heeft hier behalve de heerlijke bossen ook de Twentse heuvels, die verrukkelijke vergezichten bieden.

Op een zomeravond, na een regendag, heb ik op de Tankenberg eens de zon zien ondergaan. Terwijl beneden in het dal fijne nevels alles met een wonderteer waas omhulden, waarboven aan de verre horizon de golvende heuvelrug van Salland zich nauw merkbaar verhief, welfde zich over heel dit wijde landschap de kleurige avondhemel, welks weerschijn met warme gloed ook de lage nevels tintte. Het was als een sprookje en toch ook groots en indrukwekkend.

Zouden onze voorouders dat ook hebben gevoeld, toen ze in lang vervlogen eeuwen juist deze hoge top tot offerplaats kozen? Hier heeft later de beroemde tempel van Tanfana gestaan, die door de Romeinen onder Germanicus werd verwoest.

Aan de noordzijde van de Tankenberg is een koepeltje gebouwd, waarin een inscriptie is aangebracht, die nog de herinnering aan het oude, verdwenen heiligdom bewaart. Bij deze koepel is het uitzicht nog ruimer. Men ziet er Almelo, Ootmarsum en Denekamp, in 't oosten zelfs Nordhorn in Duitsland. Dáár gaat de opgetogen blik over de vallei van de Dinkel, het aardige riviertje, dat in grillige kronkelingen snel tussen zijn zandige oevers voortschiet. Maar dat kleine ding kan in de winter wassen tot een onstuimige stroom, die het omringende land ver onder water zet en de bomen aan zijn zoom ontworteld. Het Lutterzand heeft daardoor een eenigszins woest karakter en ziet er op sommige plaatsen onherbergzaam uit. Maar wat een schilderachtige hoekjes zijn er ook te vinden en voor wie van botaniseren houdt, is het hier een waar paradijs!

Want een bijzonder genot geeft 't zwerven in deze streken, als men er tevens aan verbindt het stil en aandachtig beschouwen van die kleine wonderen der natuur, de bloemen. Planten, die men nergens anders in ons land vindt, groeien hier; de zeldzame Rapunzel, de Dwergbloem, het Breukkruid en een overloed van andere, meer bekende. Soms ziet de grond rood van de fijne, vrolijkleurige steenanjelier. Wie er een herbarium op na houdt, kan hier een rijke oogst verzamelen. Welk een vreugde is 't, des avonds in je tent of logies, die schat

Kasteel Twickel.

uit de plantentrommel te voorschijn te halen en met voorzichtige zorg te rangschikken tussen de vloeibladeren van de pers. Een paar stevige plankjes met een paar riemen kunnen daarvoor best dienst doen. Wat een aardige reisherinnering brengt ge zo mede naar huis!

Er is een onderwijzer in Denekamp, de heer J. B. Bemink, die de planten- en dierenwereld van Twente beter kent, dan één ander in ons land. Jaren geleden reeds is hij begonnen ze met liefde te bestuderen en een rijke kollektie werd door hem aangelegd van al dit verborgen schone. Nu is er een klein museum ingericht, waarin alles wat hij zo geduldig bijeenbracht met zorg en smaak is geëtaled. Niemand verzuime hier een kijkje te nemen!

Ook nog in ander opzicht is dit uiterste hoekje van ons land merkwaardig. Nergens zijn oude gebruiken zo goed bewaard, nergens vindt men nog zo het echt oud-Saksiese woningtype.

In de omgeving van de Lutte zijn huizen, waar het woonvertrek van 't gezin met de beestenstal en schuur één enkele ruimte uitmaken.

Ge treedt binnen door een grote deur in de achtergevel (men kon hier wel van poort spreken) en ziet dan *de deel* voor u. Aan weerskanten zijn de stallingen voor paarden, varkens en koeien. De runderen kijken u goedig aan met hun grote, domme ogen. Opmerkelijk is wel, dat de mest van die dieren in hun stal blijft liggen en zo een steeds hoger wordende mestvaalt vormt. Men noemt dit een potstal. Erg hygiënies is het niet. In de nieuwere boerderijen is de inrichting dan ook verbeterd en heeft men een z.g.n. groep, een goot, waarin de mest valt en die dagelijks gereinigd kan worden.

Het voorste deel van de grote ruimte is het woonvertrek. In de heel oude huizen is geen enkele scheiding tussen dit deel en het verblijf der dieren. In het midden is er de grote, open stookplaats. Men vindt hier zelfs nog woningen, waar de rook ontwijkt door een gat in het dak. Het doet je haast denken aan de tijd der Batavieren.

Eén bouwwerk is er hier, dat inderdaad uit de heidense tijden afkomstig is, al is 't dan ook uit de allerlaatste periode, ongeveer uit de dagen van Karel de Grote.

In de moerassen tussen Denekamp en Ootmarsum ligt n.l. de Hunenborg. Een vrij hoge wal en een brede gracht omgeven een binnenterrein van ovale vorm. De wal bestaat uit graszoden, waarover zand is gestort. Een palenrij diende als borstwering. Geleerde onderzoekers hebben nog de plaats opgespoord, waar deze in de bodem waren geslagen.

In een hoek van de omheinde ruimte vond men de

Bij de Lutte.

Bij de Lutte.

zware fondamente van een stenen toren, waaromheen nog enige vertrekken hebben gelegen. Uit aardewerkscherven, die hier werden opgegraven, bleek, dat het gebouw een oud Saksies kasteel is geweest.

Met de Hunnen, het woeste Nomadenvolk, dat in de 4e eeuw uit Azië Europa binnenviel en onder Romeinen en Germanen zo grote schrik verspreidde, heeft deze ruïne dus niets te maken.

Ook de wel aardige novelle van onze schrijver Jacob van Lennep, „de Hunenborg,” is louter fantasie. Allerlei oude sagen uit deze streek heeft hij daar handig tot één geheel verenigd.

Een van de bekendste dier verhalen is de geschiedenis van de boereknaap, die het Witte Wief van de Langebelt ter bruiloft durfde nodigen, door de vreselijke spookvrouw werd achtervolgd, maar gelukkig nog aan haar moordende greep ontsnapte. De Witte Wijven zijn in Gelderland en Overijsel bekende figuren, door de volksfantasie geschapen. Onze arme voorouders hebben uit angst voor deze monsterachtige vrouwen menig benauwd uur beleefd, als zij 's nachts langs de eenzame wegen huiswaarts keerden. Waren het misschien de wondere witte dampen, die uit de veenmoerassen opstegen, die zij voor vrouwelijke wezens aanzagen?

De bulderende storm, die over de wijde heidevlakte loeide heeft zeker het aanzijn gegeven aan de Wilde Jager een even gevreesde spookverschijning. Hij reed in woeste vaart door de lucht en men meende het luid blaffen van zijn honden duidelijk te horen.

Naast die oude histories leven in Twente nog veel oude gebruiken. Vooral bij de viering van de Christelijke feestdagen zijn ze in ere gebleven.

Op Palmzondag trekken de bewoners van Denekamp naar het landgoed „den Beugelscamp” en ontvangen daar de „palmstaken,” een van te voren gekapte boom met takken en al. Deze boom wordt in optocht naar de „Paaschbult” gebracht en daar overeind gezet met een teerton er naast. 's Avonds wordt er hout om de boom gestapeld, dit wordt met de teerton in brand gestoken, de vlammen lekken aan de hoge stam, die weldra in lichtelaaie staat en een rosse gloed verspreidt over de juichende omstanders.

Een eigenaardig Paasgebruik wordt in Ootmarsum

OPGANG

og bewaard. Op de morgen van Paaszondag komen de katolieke mannen en jongens op de Markt bijeen en zingen er een oud lied.

Christus is opgestanden
Al van de Joden hun handen,
Dus willen we allen vrolijk zijn,
Christus zal onze verlosser zijn, Halleluja.

Er volgen nog vele koupletten en het slot is:

Halleluja, de blijde toon, Halleluja
Wordt nu gezongen, zoet en schoon, Halleluja,
Halleluja, Halleluja, Halleluja,

Gloria zingen wij in des Heren vrees, Halleluja,
Die van den dood verzezen is, Halleluja.

Hem danken wij voor zijn gena, Halleluja!
Met deze zang, Halleluja, Halleluja!

Daarna gaan ze ter kerke.

's Middags half twee herhaalt zich dit gezang, waarna de middaggodsdienst oefening wordt bijgewoond. Na afloop hiervan gaan oud en jong naar de Paasweide. Wel een paar honderd mannen en vrouwen, jongens en meisjes komen hier bijeen. Zingend trekken zij naar de stad. Daar geven zij elkaar de hand en vormen zo een lange keten. Met luider stem het Paaslied zingend, gaan zij nu door de straten. In sommige huizen is de grote „nienduur,” de wijde achterdeur, opengezet; vooral zijn het de herbergen, die zo gastvrij de zangers nodigen. De mensenslinger gaat binnen, trekt het huis door en komt weer naar buiten. In de herbergen wordt gewoonlijk iets gedronken. Tenslotte komt de menigte op het Marktplein weer samen. Het hele Paaslied wordt daar nog eens gezongen. Aan het slot heffen de ouders hun kinderen in de hoogte. Men noemt deze eigenaardige rondgang het „vleugelen.”

Aan de avond van de dag wordt op de Paasweide nog het Paasvuur ontstoken. Als men dan op de Kuiperberg staat en zijn blik laat wijden over het landschap, ziet men overal in het uitgestrekte Twentse gebied de vrolijke vlammen ten hemel stijgen.

Met Pinksteren kan men iets aardigs zien in de buurtschap Aggelo ten Zuiden van Ootmarsum. Op Maandag na Pinksteren komen daar 'smiddags om twee uur de boeren bijeen op de hoge es, te midden van hun roggeakkers om er brood uit te delen aan de armen van Ootmarsum.

Er zijn dertien boeren, die een volgewaard erf van de mark Groot- en Klein Aggelo bewonen en die van oudsher deze jaarlijks terugkerende plicht vervullen. Men zegt, dat zij door deze daad hun rogge voor bevrozen behoeden.

Vroeger, toen de boeren hun eigen brood bakten, bracht ieder van hen zijn broden mee en verdeelde ze eigenhandig onder de behoeftigen. Grote broden waren het, van wel 25 pond. Er zijn er nog, die zo doen, maar andere boeren laten het brood bij een bakker bakken en verwijzen de armen daarheen.

Tegen twee uur ziet men een lange stoet van tobbers de Aggeler es naderen, gebrekkige mannen, vrouwen en veel kinderen; moeders met grote gezinnen zijn gewoon hun hele kroost mee te nemen, want elk der aanwezigen krijgt zijn deel.

Een oude boer leidt de plechtigheid. Eerst wordt er gebeden. Allen, de gevers zowel als de armen, liggen geknield op het gras, met het gelaat naar het noorden gewend. „Het is doodstil voor een ogenblik, alleen de

wind ruist zacht door het kreupelhout en doet de enorme korenvelden, waarboven de helder blauwe zomerhemel zich welft, golven als een zee.”

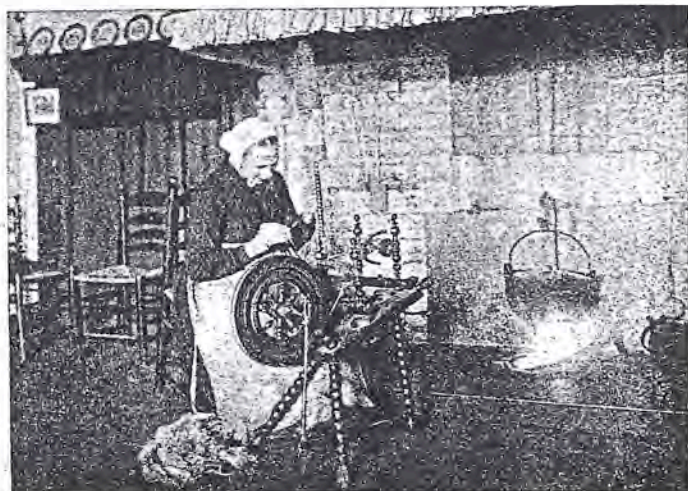
Na 't gebed begint de uitdeling. Ofschoon de boeren alle Katoliek zijn kunnen armen van alle gezindten van de uitdeling genieten. De broden worden aan stukken gesneden en elk krijgt, wat hem toekomt.

Daarna wordt nog eens gebeden en allen gaan heen met hun karretjes en kinderwagens, waarin het brood is geborgen en die ze moeizaam voortduwen door de mulle zandwegen.

Nog op een andere plaats treft men een voorbeeld aan van ouderwets meeleven met elkaar. Het is te Markelo, waar de oude zede van het „noaberschap” nog bestaat. De naaste buren zijn daar verplicht elkander bij allerlei familiegebeurtenissen bij te staan. Bij geboorte, huwelijk, overlijden en ziekte behoren zij hulp te bieden. Bij een zieke waken zij, bij feesten maken zij de toebereidselen tot het onthaal in orde of wel zij nodigen de gasten. Als er vroeger een paar ging trouwen was er gewoonlijk heel wat werk aan de winkel. Dat ging n.l. met allerlei festiviteiten en ceremonieel gepaard. Veel van die aardige, oude gebruiken zijn nu niet meer in ere maar de bruiloftsnodigers gaan nog wel rond bij de familieleden en vrienden. Meestal zijn het er twee, die met bloemen op de hoed en op de borst de invitatie komen brengen. Zij houden daarbij dan een grappige rede, vol komieke invallen. Soms is hun speech een gedicht, dat voor de gelegenheid is vervaardigd.

In het aardig bundeltje schetsen over Twente, door Mr. G. J. ter Kuile verzameld, een werkje, waaraan ik voor dit artikel ook iets heb ontleend, staat zo'n „brulfte neugerssprök” op rijm, waarvan ik een gedeelte hier overschrijf:

G'n dag in hoes ¹⁾
Hier zet ik miene koez'
Ik wol ow zeggen, ik weet nich wat,
Ik wol ow neugen, ²⁾ ik weet nich waar,
Nou za' ik mie'j ees bezinnen.....
Laot mienen kamm'road meer beginnen:
(Sloa d'n hond veur d'n bek, dat h'oetscheidt met blekken³⁾)
En net zo de wichter, ⁴⁾ die lacht joo as gekken)
Wissinks Jan de Breugom
En Greet Asveld de Broed ⁵⁾
Dee neugt ow Maandag middag oer
Op 'n vätken voezel ⁶⁾ of veer
En vief, zes tönnes beer ⁷⁾

Bij het spinnewiel aan de haard.

En 'n scheppel sökker
 En koffie met nen klont
 Dee ou zal smelten in den mond
 En ne wanne vol rozienen
 Doar zö j'ow bi'j loaten verschienen
 En 'n stuk van 'n schinken ⁸⁾
 Doar kön i'j goed op drinken
 Wel ⁹⁾ 's middags soep en vleis wil etten
 Die döf ook vork en lepel nich vergetten.

Zo gaat het vers nog een poos voort. Het is een menu om van te watertanden. En de gasten zullen het onthaal zeker eer aangedaan hebben. Want van goed eten en drinken houdt de Tucker bijzonder veel.

Op de huweliksday trekt een vrolijke stoet versierde wagens er op uit om de bruid te halen. Wie zo'n optocht heeft gezien in de vriendelijke Markelose omgeving zal er een fleurige herinnering aan behouden. Die gemeedelijke levensvreugde past in dat zonnig-blijde landschap.

Het is er zo mooi rondom Markelo. Het dorpje ligt daar zo bekoorlijk tussen heuvels en heide en bos, als een recht gezegend hoekje. De roggeakkers en boekweitvelden op de zachtglooiende es zijn een weelde.

We zijn hier echter de grens van Twente genaderd. Hier begint de Sallandse heuvelrij, die als een golvende rug zich noordwaarts uitstrekt tot de Vecht.

Een oude sage vertelt hoe een reus eens met aarde in de slip van zijn mantel over de Vecht stapte. Daarbij ontviel hem de Bestemerberg, bij het gaan over de Regge verloor hij de Lemelerberg, eindelijk de Lutterberg en, daar hij de rest niet dragenswaard achtte, hij die langs Hellendoorn en verderop uitschudde.

Wie Twente bezoekt en nog een paar dagen over heeft, doet goed dit aangrenzende gebied niet over te slaan. Een goede fietsweg met heerlijke uitzichtpunten voert van Markelo naar Rijssen en verder langs de grote fabrieken van Nijverdalen en door het vriendelijke Hellendoorn naar Ommen.

Links gaan mooie voetwegen door het bos en over de heuvels, waar men uitgestrekte vergezichten heeft, vooral van de hoge Lemelerberg, wiens zwaar massief zich bijna onmiddellijk uit het lage land verheft en die als een brede, steile, donkere wand het dal schijnt af te sluiten — zijn kale helling is met heide bezet — geen enkele boomgroep, geen knoestige eiken, of statige dennen, geen geestig berkje verbreekt de strakke een-tonigheid. Zo ligt hij daar als een zwiigende kolos.

¹⁾ huis ²⁾ nodigen ³⁾ blaffen ⁴⁾ meisjes ⁵⁾ bruid ⁶⁾ brandewijn
⁷⁾ bier ⁸⁾ ham ⁹⁾ wie.

Langs de Markelose Berg.

Rechts van de hoofdweg bereikt men het Reggedal. Waar de oevers laag zijn, heeft de streek iets van ons mooi Hollands waterland, maar waar het riviertje de voet der heuvels nadert, stroomt het langs steile zandzomen, waarboven donkere mastbossen zich verheffen.

Daar is een ideaal kampeerterrein.

Aan het einde van deze wegen bereikt men de Vecht bij het kleine, stille Ommen.

Toen ik eens op een avond na een heerlijke zwerftocht door de lege, verlaten straten van 't stadje liep, langs de lage, dode huisjes, waarvan er geen door een aardig, pittig geveltje wat leven en karakter gaf, toen ik stond op 't zielige, sombere pleintje, waar de zware kerk alles triest en donker maakte, toen was 't me, of al het warme, blijde leven dat die dag om me was geweest en ook in me had getrield, werd weggedrukt, weggeknepen.

En ik ben maar gauw over de rivier gevluht naar mijn aardig hôtél, waar een gemeedelijke waard me de avond kortte met gezellige verhalen.

Maar 's morgens, toen ik uit mijn venster, daar over de rivier 't stadje weerzag, beschenen door de heldere zon die de rode daken zo warm deed glanzen, toen ik de kerk daar zo rustig en kloek zich zag verheffen boven die lage, knusse woninkjes, toen heb ik toch anders geoordeeld dan de avond te voren.

En op marktdagen is Ommen vol vertier en druk bewegen. Dan rijden de huifwagens over de brug het plaatsje binnen en is 't op de markt een en al bedrijvigheid van boeren en boerinnen.

Men kan te voet van Ommen uit nog een mooie dagreis maken, oostwaarts tot het Wilde Bos bij Beerze. Fietsers kunnen westwaarts naar Dalfsen gaan en naar Zwolle en verder in noordelijke richting naar het wonderbekeerlijke waterland van Giethoorn en het Beulakker en Belter Wijde, of wel ze kunnen bij Katerveer de prachtige IJsel oversteken, om over 't schilderachtige, oude stedeke Hattem de heuvels en bossen van de Veluwe te bereiken.

Gedachten van Lassalle.

Twee dingen alleen zijn groot gebleven in het algemene verval..... twee dingen alleen zijn fris gebleven en vruchtbaar te midden van de sluipende tering der zelfzucht, die in alle aderen van het Europese leven is doorgedrongen: de wetenschap en het volk, de wetenschap en de arbeiders!

De vereniging van beide kan alleen de schoot der Europese toestanden met nieuw leven bevruchten.

Het verbond van de wetenschap met de arbeiders, deze beide tegenovergestelde polen der maatschappij, die als ze elkaar omarmen alle hinderpalen der beschaving in hun ijzeren armen zullen verbrijzelen — dat is het doel, waaraan ik, zolang ik adem haal, mijn leven zal wijden!

Dat is juist de grote roeping van deze tijd — uit te voeren, wat donkere eeuwen zelfs niet als mogelijk durfden te denken, het brengen van de wetenschap aan het volk!

LASSALLE (De wetenschap en de arbeiders.

1863).